

OBSAH

Životní funkce na úrovni buňky	13
Buňka jako elementární živá soustava	13
Základní funkce buňky	13
Buněčný metabolismus	15
Enzymová katalýza	16
Enzymové vybavení buňky	16
Řízení enzymových reakcí	17
Příjem a výdej látek buňkou	19
Příjem látek do buňky	19
Difúze	20
Transport (přenos) pomocí přenašečů	21
Endocytóza	22
Vylučování látek z buňky	23
Osmotické jevy	23
Přeměny energie v buňce	26
Příjem energie buňkou	27
Heterotrofie	27
Autotrofie	27
Uvolňování energie v buňce	28
Anaerobní glykolýza	29
Oxidativní fosforylace	30
Koloběh ATP	32
Syntéza důležitých látek v buňce	32
Syntéza nukleových kyselin	33
Syntéza DNA	33
Syntéza RNA	34
Syntéza bílkovin	38
Tvorba polypeptidového řetězce	38
Lokalizace proteosyntézy v buňce	40
Regulace proteosyntézy	40
Syntéza polysacharidů v buňce	41
Rozmnožování buněk	42
Buněčný cyklus	43
Průběh buněčného cyklu	43
Generační doba buňky	44
Regulace buněčného cyklu	45
Tkáňové kultury	45

Meióza	46
Diferenciace buněk	47
ŽIVOTNÍ FUNKCE NA ÚROVNI VYŠŠÍCH ORGANISMŮ	50
Životní funkce rostlin	50
Výživa rostlin	50
Voda	50
Minerální výživa rostlin	57
Fyziologický význam stavebních prvků	58
Příjem a vedení minerálních látek	60
Heterotrofie a autotrofie	61
Heterotrofie	61
Autotrofie	63
Fotosyntéza	64
Chloroplast a pigmenty fotosyntézy	65
Přenášeče elektronů — redoxní systémy	67
Primární a sekundární procesy fotosyntézy	68
Primární procesy fotosyntézy	68
Fotosystémy	68
Fotofosforylace	69
Fotolýza vody	70
Sekundární procesy fotosyntézy	71
Činitelé ovlivňující intenzitu fotosyntézy	72
Mixotrofie	72
Dýchání rostlin	74
Glykolýza	75
Aerobní dekarboxylace kyseliny pyrohroznové a tvorba aktivované kyseliny octové	75
Cyklus kyseliny citrónové	76
Dýchací řetězce	76
Mitochondrie — energetická centra	76
Růst a vývin rostlin	77
Vliv vnějších faktorů na růst a vývin rostlin	81
Rozmnožování rostlin	84
Pohyby rostlin	86
Fyzikální pohyby	86
Vitální pohyby	87
Celistvost rostlinného těla	92
Životní funkce živočichů a člověka	96
Význam studia fyziologie živočichů a člověka	96
Diferenční a integrační přístup k objasňování životních funkcí	96
Vztah mezi strukturou a funkcí	97
Regulace v živočišné říši	97
Základní principy regulačních mechanismů	97
Typy regulačních mechanismů	99

Biorytmy	99
Příjem látek a energií organismem živočichů a člověka	101
Základní fyziologické předpoklady správné výživy	101
Zpracování přijaté potravy organismem živočichů a člověka	102
Diferenciace trávicích dějů z hlediska fylogeneze	102
Topografie procesů trávení v živočišné říši	105
Přeměna látek a energií v organismu	107
Význam přeměny látek a energií (metabolismu) pro organismus	107
Mnohotvárnost energetických přeměn v organismu živočichů a člověka	108
Teplota živočichů a člověka jako důsledek a předpoklad metabolických dějů	109
Přizpůsobování teplotě prostředí — ektotermie	109
Stálá tělesná teplota nezávislá na prostředí — endotermie	110
Přizpůsobování teplotě prostředí a stálá tělesná teplota — heterotermie	111
Výměna plynů mezi organismem a zevním prostředím a uvnitř organismu	111
Zevní prostředí jako zdroj kyslíku	111
Dýchací soustavy živočichů	112
Zevní dýchání savců	114
Výměna plynů ve tkáních	116
Tělní tekutiny živočichů a člověka	117
Fylogeneze tělních tekutin	117
Složení a funkce krve	118
Krevní skupiny živočichů a člověka	120
Srážení krve	120
Oběh tělních tekutin	121
Fylogeneze oběhové soustavy	121
Funkční charakteristiky srdce	123
Proudění krve v cévách savců	125
Funkce vylučovací (exkreční) soustavy	126
Fylogeneze vylučování	126
Tvorba a vlastnosti moče	129
Vztah exkrece k homeostáze organismu	130
Hormonální regulace u živočichů a člověka	130
Mechanismy účinku hormonů	130
Hormonální regulace u bezobratlých	131
Hormonální regulace u obratlovců	132
Regulační funkce nervové soustavy živočichů a člověka	134
Fylogeneze nervové soustavy	134
Stavba a funkce neuronu	136
Přenos nervového vzruchu	137
Struktura a funkce obvodové nervové soustavy	138
Struktura a funkce centrální nervové soustavy	138
Nižší a vyšší nervová činnost, chování	138
Bdění a spánek	143

Senzorické (smyslové) funkce nervové soustavy	143
Struktura a funkce smyslových orgánů	143
Chemoreceptory	144
Mechanoreceptory	145
Radioreceptory	146
Pohybové funkce živočichů a člověka	148
Formy pohybu v živočišné říši	148
Mechanismus stahu kosterního svalu	150
Svalová činnost a únava	151
Obranné procesy v organismu živočichů a člověka	153
Význam fagocytózy při obraně organismu	153
Význam imunity pro obranu organismu	154
Fyziologie rozmnožování a funkční principy ontogenetického vývinu v živočišné říši	155
Vznik nového jedince	155
Vývin jedince	156
Stárnutí a zánik jedinců	158
Genetika	159
Základní genetické pojmy	159
Dědičnost a proměnlivost	159
Znak, fenotyp	160
Gen, genotyp	160
Geny velkého účinku a geny malého účinku	161
Molekulární základy dědičnosti	163
Nukleové kyseliny a dědičnost	163
Genetická informace a genetický kód	163
Gen, jeho přenos a exprese	164
Buňka a dědičnost	169
Uspořádání genů v chromozómu	169
Genetika prokaryotické buňky	169
Prokaryotický chromozóm	169
Plazmidy	170
Genetika eukaryotické buňky	172
Chromozómový soubor jádra; karyotyp	172
Diploidní a haploidní počet chromozómů	174
Segregace a kombinace chromozómů	175
Chromozómové určení pohlaví	177
Mimojaderné molekuly DNA	179
Dědičnost mnohobuněčného organismu	180
Způsob rozmnožování a dědičnost	180
Křížení	181
Dědičnost kvalitativních znaků	182
Úplná a neúplná dominance a recesivita	183

Autozomální dědičnost	184
Monohybridismus s úplnou dominancí	184
Monohybridismus s neúplnou dominancí	189
Dihybridismus	189
Vazba genu	191
Gonozomální dědičnost	192
Dědičnost kvantitativních znaků	195
Polygenní systém kvantitativního znaku	195
Proměnlivost dědičná a nedědičná	196
Dědivost	196
Genetická proměnlivost	198
Klasifikace mutací	198
Genové mutace	198
Chromozómové mutace	200
Genomové mutace	200
Spontánní a indukované mutace	201
Spontánní mutace	201
Indukované mutace	201
Mutagenní faktory v životním prostředí člověka	202
Ochrana člověka před mutageny	202
Význam mutací	203
Dědičnost v populaci organismů	203
Genetická struktura populace	204
Genetická rovnováha populace	205
Procesy porušující genetickou rovnováhu	206
Vývoj genofondu v autogamní populaci	206
Vliv mutací na genofond populace	207
Vliv selekce na genofond populace	207
Vývoj genofondu v malé populaci	208
Genetické aspekty ekologie	208
Význam genetiky	209
Šlechtění mikroorganismů	210
Šlechtění rostlin a živočichů	210
Lékařský význam genetiky	211
Etické aspekty genetiky člověka	212
Společenské perspektivy genetiky	212
CVIČENÍ	214
Životní funkce na buněčné úrovni	214
Příjem a výdej látek buňkou	214
1. Příjem a výdej látek samostatně žijící buňkou	214
2. Osmoregulační funkce stažitelných vakuol	215

3. Pronikání některých barviv a roztoků do buňky	215
4. Stanovení osmotické hodnoty rostlinné buňky	216
5. Odnímání vody celým rostlinným orgánům	218
Dělení a diferenciace buněk	219
6. Pozorování fází mitózy	219
7. Rozmístění různě starých a diferencovaných buněk v pletivech kořene	220
8. Orientační zjištění podílu základních buněčných složek u některých typů buněk	221
Životní funkce na úrovni vyšších organismů	223
Životní funkce rostlin	223
Pohyb roztoků v rostlině a transpirace	223
9. Stavba a funkce kořene	223
10. Stavba a funkce listu — cévní svazky	224
11. Pokožka listu s průduchy	224
12. Zjišťování množství transpirované vody	225
Minerální výživa rostlin	226
13. Důkaz železa v rostlinném popelu	226
14. Důkaz fosforu v rostlinném popelu	227
15. Sledování růstu rostlin v živném roztoku	227
Fotosyntéza	229
16. Asimilační barviva	229
17. Uvolňování kyslíku fotosyntetickou asimilací rostlin	230
18. Vliv intenzity světla na fotosyntézu	231
19. Význam světla pro tvorbu škrobu	231
20. Anaerobní glykolýza	232
Růst a vývin rostlin	233
21. Klíčení jednoděložných rostlin	233
22. Klíčení dvouděložných rostlin	235
23. Růstové zóny kořene	235
24. Působení růstových látek	236
25. Polarita kořenů smetanky	237
Životní funkce živočichů a člověka	238
Bílkoviny, lipidy, sacharidy a vitamíny	238
26. Důkaz laktózy v mléku	238
27. Kvalitativní důkaz tuků	238
28. Některé vlastnosti bílkovin	239
29. Důkaz bílkovin biuretovou reakcí	240
30. Důkaz provitamínu A	240
31. Důkaz vitamínu C	241
32. Vitamín C se ničí oxidací	242
Zpracování přijaté potravy v organismu	243
Diferenciace trávicích dějů	243
33. Důkaz účinnosti ptyalinu při trávení škrobu	243
34. Účinnost pepsinu na trávení bílkovin	244

35. Účinek pankreatické amylázy na trávení sacharidů	245
36. Účinek pankreatické lipázy na trávení tuků	246
Tělní tekutiny živočichů a člověka	247
Krev a oběhová soustava	247
37. Kvalitativní důkaz železa v krvi	247
38. Hemolýza	247
39. Získání fibrinu z krevního koláče.	248
40. Poslech srdeční činnosti	249
41. Zjišťování tepu hmatem	250
42. Pozorování tepenné a žilní krve	251
Odstraňování nepotřebných látek z organismu	251
Vylučování	251
43. Pot a potní žlázy	251
44. Pozorování nefronů	252
45. Důkaz glukózy v moči.	253
Funkce nervové soustavy	254
Reflexní činnost	254
46. Nepodmíněný a podmíněný reflex	254
47. Zornicový reflex	254
48. Patelární reflex	255
Funkce smyslových orgánů	256
49. Citlivost kůže	256
50. Rinného zkouška	256
51. Pitva oka	257
52. Vznik obrazu na sítnici	259
53. Důkaz slepé skvrny	259
Genetika	261
54. Molekulární základy dědičnosti	261
55. Buňka a dědičnost	262
56. Preparace obrovských (polytenních) chromozómů v buňkách larev pako mára (<i>Chironomus</i>)	265
57. Dědičnost mnohobuněčného organismu	267
58. Genetická proměnlivost	271
59. Dědičnost v populaci organismů	272